

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 18.

Lördagen den 24 Maj

1845.

1. **Geschichte der Urwelt**, mit besonderer Berücksichtigung der Menschenrassen und des Mosaischen Schöpfungsberichtes. Von D:r **A. Wagner**. Leipzig 1845.
2. **Was ist das Resultat der Wissenschaft in Bezug auf die Urwelt?** Zugleich eine litterarische Nachweisung der wichtigsten Schriften über diesen Gegenstand. (Motto: Tota illa ætas periit diluvio, sicut infantiam mergere solet oblivio. *Augustinus*.) Von D:r **A. Tholuck**. Vermischte Schriften. Hamburg 1839.

Författaren till först anförda arbete är Professor i Naturalhistorien vid Ludwig-Maximilians-Universitetet samt ordinarie medlem af R. Vetenskaps-Akademien i München, och har sedan längre tid ett berömdt namn i sin vetenskap. D:r Tholucks skrift är af äldre datum, men upptages likväl här i förening med den förres, emedan affigten är, icke att lemna en recension eller anmälan, utan att med förledning och till en del med ledning af dessa båda förträffliga arbeten fortsätta och fullborda den redan förut i detta blad började framställningen af de bibliska urkundernas förhållande till den moderna vetenskapen i frågan om jordens och människoslägtets urhistoria. Då det kosmogoniska redan förut är afhandladt, återstår blott undersökningen om människoslägtets ursprung och förändringar, eller försöket att besvara den ingalunda owigiga frågan, huruwida människoslägtet är, såsom den heliga Skrift betygar, en genom blodsbandet för enad familj, af gudomlig släkt, eller det utgör en mångfald af arter, sinsemellan wäsentligt åtskilda och

blott deruti hwarandra lifa, att de ursprungligen blifwit af den medwetslöst alstrande materien uppfästade på tillwarsens strand såsom fyrfotadjur, hwilka under tidernas lopp wanslägtats till menniskor.

Det är en wid första påseendet oförklarlig omständighet, att desamme förmenta filosofer, som antaga en wäsentlig åtskillnad emellan Negern och Europeen, deremot förklara skillnaden emellan apan och menniskan för **owäsentlig**, under det de på samma gång icke kunna nog högt uppstrufwa människans sjelfständighet och värde i förhållande till Gud. En sådan logisk oreda har sin enda möjliga förklaringsgrund i wiljans förderf, i sinnelagets ondsk och gudlöshet. Det är nemligen uppenbart endast hatet till biblen, hatet till Gud och det gudomliga, som förestafwar dessa osammanhängande påståenden. Inwändes det, att ingen må tillåta sig döma öfwer motiver, så blifwer swaret, att de åsystade filosoferna sjelfwa på det högsta undanbedja sig ett sligt medlidamt deltagande. De sätta sin högsta ära uti att vara gudlösa, och wille man annorlunda anse dem, skulle de deröfwer blifwa obestriktigt förtörnade. "Jag swär, att det gifwes ingen Gud, och jag yrkar att detta namn aldrig får uttalas i denna krets" röt Ideologen **Cabanis** wredgade stämman, då **Saint-Pierre**, Professor i Moralien, år 1798 i Nationalinstitutet i Paris med wärma yttrade sig om Evangelii wälsignelser wid ett tillfälle då han såsom ledamot af Institutet hade att aflägga berättelse om de infomna prisfristerna till beswarandet af frågan om de lämpligaste medlemmen till befrämjande af ett folks moralitet. Han fick icke sluta sin berättelse; ty Franska institutets medlemmar, de högsta wårdarne af nationens intelligens och moralitet, afbröto honom med ursinniga rop och smådelsor (se *Melanchthon Redivivus* p. 157.). Huru ifrigt ett yngre släkte af filosofer bemödat sig att lägga sin gud-

löshet i dagen, öppet förklarande "att werlden skulle wara lyckligare, om hon aldrig wetat något om en Gud" är af det "unga Tysklands" proklamationer allt för wäl bekant, för att det skulle behöfwas något annat rättfärdigande af hwad wi sagt om de innersta motiwerna för dagens fräcka wiskhetsläror.

Låtom oss höra, huru en yngre Fransk naturphilosoph, en wärdig lärjunge af Voltaire, Diderot, d'Allembert och författaren till *systeme de la nature*, yttrar sig i det ämne, wi hafwa för händer. Hwad Lord Monboddo säger kort och godt på god engelska: *the ouran-outangs are proved to be of our species by marks of humanity that I think are incontestable* — det utwecklar Bory de St. Vincent med Fransk pratsamhet och scurrilitet på följande sätt: "Menniskan är ibland alla kreatur det som med de mest behofwen och med de minsta medlen att tillfredsställa dem fastades på jorden, och hon skulle icke länge funnat bibehålla sig, om hon icke i sjelfwa sin swaghet hade funnit mäktiga äggelser att gå ut ur sitt djuriska tillstånd. Hon war ej betäckt med någon pels, hon måste söka sig kläder; hon hade hwarfen skor eller betar eller taggar eller fjäll, derföre måste hon tänka på försvarsmedel; fötterna woro utan hårda naglar, derföre måste hon uppfinna fotbetäckningar för långa wandringar. Då människorna efter många århundraden hade kommit derhän, att förfärdiga sig kläder, skor och wapen, woro de likwäl på sin höjd like björnar och enhofwade djur. — I anseende till sina råa begär slogos de om allt, från bytet ända till besittningen af en hustru. — Händernas form blef ett mäktigt regulativ för omdömet, dock kunde dessa händer på sin höjd bringa människan i jemnhöjd med Drang-Dutang. Det war endast talförmågans mekanism, som bestämde hennes upphöjdare plats i naturen, och sedan hwarje par eller hwarje familj hade gjort sig ett slags vocabularium, kunde människoslägtet tänka på herrawäldet i naturen. Dock marscherade man och hustru parwis, åtföljde af sina dem härmande barn, bewäpnade så till försvar som anfall, klädda i hudar och talande ett slags språk, så att de dock i sjelfwa werket ej woro annat än wilda djur. De hade icke ens hunnit till Hottentotternas ståndpunkt. Man saknar data, för att bestämna, huru länge våra första föräldrar woro i detta wilda tillstånd, då människoätandet hörde till dagens ordning; det är denna period, hwilken poeterna hafwa kallat *den gyllene åldren*." I detta tillstånd, menar St. Vincent, skulle men-

niskan ewigt hafwa förblifwit, om icke elden lyckligtwis blifwit upptäckt. Med denna stora händelse begynner *silfweråldern*, då det werkliga samsfundstillståndet kom i stället för den blotta familjeförbindelsen, wid hwilken lifsom hos wildåsnor och tranor den äldste marscherar främst. Med konsten att gräfwä metaller ur jorden och förskaffa sig koppar, ingick människan, enligt St. Vincent, i en ännu fullkomligare tidsålder, *Kopparåldern*. Derpå följer *jernåldren*, och denna är icke, såsom wanligen antages, den sämsta, utan den bästa, när man undantager den ännu bättre, i hvars morgon wi besinna oss. Wår närwarande lyckliga tidsålder skall då wäl heta *blyåldren*, menar läsaren. Men wår philosoph fallar den rätt och slätt *förnuftets ålder*, utan att närmare bestämna, om det skall wara förnuftets ætas plumbea eller aurea. Då lifwäl samma ålder dateras ifrån "den heliga boktryckarekonstens" uppfinning, så är wäl benämningen *blyålder* eller *antimon-ålder* riktigast. För öfrigt bör det nämnas, att denne samme philosoph antager 15 species af människoslägtet och således 15 *Adamer*. Desmoulin utsträcker antalet till 16. Den förnämnde berömde mannen, säger Tholuck, har emedertid genom sin beskrifning af wår kära Tyska nation tillräckligen förjt för, att hans hypotes om 15 *Adamer* åtminstone icke kommer att winna insteg hos våra *tyska Damer*. På följande sätt låter nemligen denne lärde, som är så noga bekant med de 15 paradiser, sig förljuda om sina Tyska grannar: "Tyskarne äro brutalemt Braves, starka, elastiska, ut hårda tåligt de största beswärligheter och plågor, till och med den dåliga behandlingens. Emedan de äro hästigt begifue på starka drycker, så gör man af dem med tillhjälp af kappen och bränwinet temligen goda soldatmaskiner. De flesta af deras qwinnor hafwa med sig en egen luft, som är swår att karakterisera, men som påminner om köttet af nyss slagade djur."

Man skulle emedertid göra Fransmännen orätt, om man trodde sådana snillefoster, som St. Vincents, icke kunna gro annorstädes än i Fransk jordmån. Sjelfwa de allwarsamma Tyskarne, som äro philosophier allt ifrån sin moders lif, kunna, när det faller dem in, bidra till läsarens munterhet i kapp med den lätt sinnigaste Fransman. Så berättar sig Tholuck en gång hafwa hört ett helt sällskap Pädagoger deducera, att det förhåller sig med människoslägtets uppkomst utan twifwel sålunda: Genom *generatio æquivoca* uppkommer, som bekant är, af den oorgani-

fa naturen den organiska, och så har af gyttjan på de klippor, som stuko upp ur det stora werldshafwet, först bildat sig mossor, och så allt vidare ända till molluskerna, från dessa allt vidare ända till aporna, och från dessa wore sedan blott ett steg till Negern och finaliter till en Europeisk lärd — allt helt naturligt. Huru afficker icke mot dessa filosofastrars triviala pladder hwad Tholuck anför ur Schuberts Geschichte der Seele: "Här är ingen öfvergång. Den natt, som beskuggar jordens yta, skulle i och för sig sjelf aldrig upphöra att vara natt, om icke en sol uppginge ofwanifrån och bragte dag i den nordiska wintren, i nattens mörker. En förträfflig djupblickande naturforskare, Berzelius, har med öfverwägan de kraft af erfarenheten wisat, att "detta något, som wi kalla lifskraft, ligger helt och hållet utanför de oorganiska elementerna." I sjelfwa werket, den som will härleda och skapa lifet ur en stegring af mörkret, värmen ur en stegring af källden, eller som är detsamma, lifwets werld ur en function af de oorganiska elementerna, han liknar landtmannen hos Hans Sachs, som wille utkläcka kalfwar af osten efter en to."

Ett sådant konststycke, som den nybnämnde landtmannens, har emedlertid funnit nåd i sjelfwa den höglärde wetenskapsmannens ögon. Hwem kommer icke här att tänka på den högst snillrika hypotes, som år 1819 stod att läsa i tidskriften Isis, och som i sina dagar gjorde ett stort uppsående i werlden? Oken, hypotesens upphofsman, skildrar de första människornas uppkomst på följande sätt: "Utän twiswel war den första människan ett embryo, icke genast en moder, ty det lilla är nödwändigt före det stora, och det uppkommer ju ännu så; men så som något nu uppkommer, så har det uppkommit; ty uppkomst nu är blott efterapning eller rättare fortsättning af den första. Ett två års barn wore utan twiswel i stånd att uppehålla sitt lif, om det sunne föda omkring sig, maskar, snäckor, körsbär, äpplen, roswor, potåter, slutligen till och med möß, getter, kor; ty barnet diar utan undervisning, och wid denna tiden skulle det hafwa tänder och kunna gå. För att alltså ett barn skulle kunna hjälpa sig sjelf utan moder, behöfdes blott, att det bleswe födt först efter två år. Tänker man sig nu barnets utveckling i en lifmoder så stor, att den beqwämt kunde rymma och nära en tvåårig gösse, så skulle det födas som tvåårig gösse med tänder och med brukbara lemmar. Att en sådan skulle kunna

hjelpa sig sjelf, är utom allt twiswel. Den första människan måste alltså hafwa utvecklat sig i en uterus, wida större än den menskliga. Denna uterus är hafwet. Att allt lefwande kommit ur hafwet, är en sanning, som wäl ingen skall bestrida, som har befattat sig med naturhistoria och filosofi. På andra gör den nuwarande naturforskningen icke mera något afseende. Hafwet har näring för fostret; det har slem, som des höljen kunna insuga; det har syre, som des höljen kunna inandas; det är icke inklämdt, så att ju icke des höljen efter behag kunna uttänja sig, äfwen om fostret i längre tid än två år uppehölle sig deri och simmade omkring. Sådana embryoner uppkomma utan twiswel i tusental, när de första gången uppkomma. Somliga fastas omogna på stranden och förgås; andra krossas mot klippor, andra slutas af roffiskar. Hwad gör det? Tusende stå ju åter, som satta och mogna drifwas till stranden, der sönderriwa sina höljen, uppkraffa maskar, uttaga musflor och snäckor ur deras skal; om wi kunna äta ostron råa, hwarföre icke hafsmenniskor? Kommer floden, så kan den unge fly undan; han kommer på högre land och träffar på wextfrukter i mängd, skulle det också blott vara swampar. Han har således ingen brist på föda och räddningsmedel, icke ens på tidsfördrif; ty jemte honom äro wäl hela dusin uppdriwa på samma kust. Hwarföre skulle denne gösse icke utstöta toner, hwarföre icke andra wid smärta, andra wid glädje, andra wid lockande, andra wid fränstötande, andra wid smekande, andra wid trätande? Hwem kan ett enda ögonblick twisla på allt detta? Språket werer således ur människan, lifsom denna ur hafwet, werldslifmodren och werldsfröt. Att således barn kunna utveckla sig i hafwet och sedan bibehålla sig utom detsamma, är wisadt. Men huru komma de deri? Tydligen icke utifrån; ty i watten måste allt organiskt uppkomma. De hafwa alltså uppkommit i hafwet. Huru är det möjligt? Utän twiswel så, som andra djur hafwa uppkommit och ännu dagligen uppkomma deri, infusorier, medusor åtminstone."

Den Okenka hypotesen har i våra dagar kommit till ny ära, sedan den werldskunnige Strauß inrangerat densamma i den speculativa theologiens leder till stormlöpning mot den bibliska läran om hela människoläggets härstammande från ett enda af Gud omedelbart skapat människopar. Wisserligen anser Strauß i likhet med Carus (System der Physiologie) den detaillerade skildringen hos Oken vara icke mindre wä-

gad, än de gamla Epicureers, som låto de första menniskofräken framvälla ur små säckar, uppfjutande som swampar ur jorden, och sedan lifnåras af mjölk, som sjelfmant framsippade ur stötet af den moderliga jorden, hwilken då war ung och fruktsam, men numera är en bedagad gumma, ur stånd både att föda urmenniskor och gifwa mjölk; men sjelfwa grundtanken, densamma som uttalat sig i de fordna sagorna om Autochthoner, finner han icke desmindre böra owilforligt fasthållas, efter som man ju måste säga med den gamle Epicureern **Lucretius** (de rerum natura), att de första menniskorna ju icke kunna hafwa fallit ned ifrån himmelen. Och då de icke hafwa kunnat falla från himmelen, så är det klart att de måste hafwa uppvext ur jorden eller heldre, enligt Dfen, utvecklat sig af urflemmet i oceanen. Men huru och efter hwilken naturlag? På samma sätt och efter samma naturlag som ännu i dag infusorier uppkomma i watteninfusioner icke blott på animaliska och vegetabiliska, utan äfwen på mineraliska substancer, och såsom entozoeer eller intestinalmassor uppkomma i djurfroppen — med ett ord genom generatio æquivoca. Ja deri besitter sig den stora hemligheten. Der hafwa wi det stora ordet, som i rättan tid insinner sig, när begreppets kedja löper ut, den mystiska beswårningsformeln, som framfaller i dagen lifwets och wardandets mysterier. Detta är då den fasta vetenskapliga grund, mot hwilken alla försök att upprätthålla menniskoflägtets enhet måste stranda, och hwarigenom den inneboende sanningen i de hedniska Autochthonsagorna återigen kommit till sin rätt, sedan densamma, af romerka och grekiska filosofer mer och mindre fantastiskt utmålad, af Kyrkofäderna på det häftigaste bekämpad, numera skall hafwa på nytt blifwit naturvetenskapens så wäl som filosofiens öfwerensstämmande lära, så att det står fast som ett afgjort vetenskapens resultat, att alla organiska wäsen ursprungligen blifwit framalstrade af det oorganiska (Strauß, christl. Glaubenslehre 1, s. 681). Det ofwan anförda citatet ur **Berzelius** gör dock ett betydande inbugg i den der öfwerensstämmelsen, och hwad filosofien angår, så äro **Kant** och **Steffens**, som icke heller dela den der "enhälliga" meningen, också icke att förakta. Lägga wi nu här till **Haller**, **Linne**, **Buffon**, **Blumenbach**, **Humboldt**, **Cuvier**, hwilka jemte många andra, som finnas uppräknade af **Grégoire** i hans *histoire des nègres Paris 1808*, p. 33 (citerad af **Tholuck** p. 241), antaga hela menniskoflägtets primitiva enhet, så måste man

förwånas öfwer den tilltagsenhet, med hwilken kritiken i förlitande på sin publiks ofunnighet dristar. imponera med sådana distade uppgifter. Det står ingalunda fast, säger **N. Wagner** (s. 408), (neml. det af **Strauß** uppgifna), utan det står fast hos naturforskare i nyare tid 1) att af det oorganiska icke något organiskt kan frambringas, 2) att generatio æquivoca, det förmenta vetenskapliga stödet för läran om Autochtoner är en hypotes, som allt mer förlorar fältet. **Chrenberg** nefar den helt och hållet. **Rudolph Wagner** säger i sin *physiologi*: "Jag tillstår, att de nyare undersökningarne af **Chrenberg**, **Schwan**, och nu äfwen mina egna, rycka nästan alla stöd undan antagandet af en generatio æquivoca för någon djurklaf hwilken som helst." Efter allt detta synes man hafwa anledningar nog att räkna hela läran om generatio æquivoca bland naturhistoriska myther. Wißt är det åtminstone, att uppkomsten af lefwande och i synnerhet af intelligentia wäsen på vår jord alltid skall förblifwa ett olösligt problem, så länge man enwisas att uppleta lifwets grund i den liflösa materien, intelligensens i den blinda naturnödwändigheten, personlighetens i det operonliga allmänna. Skall därför undersökningen icke förlora sig i toma drömmar och inbillningar, som jäfwas både af tankens lagar och af bepröfwad erfarenhet, så måste frågan helt enkelt blifwa denna: huruvida den lifwande gnista, som på Skaparens wink nedfänkta sig i materien till danande af det första menniskoparet, blott en enda gång och på en enda punkt af jorden införlifwat sig med stoftet, eller od på flera punkter antingen liktidigt eller på olika tider.

Att det första är möjligt, att man af inga twingande förnuftsgrunder föranledes att postulera flera ursprungliga menniskopar ware sig bredwid hwarandra (Coadamiter) eller efter hwarandra (Præadamiter), är i sig sjelf så klart, att fastmer det andra alternativet befinnes stå i strid med fordringarna af ett upplyst förnuft. Af det fullkomliga medlet begär man icke annat, än att det skall wara tillräckligt för sitt ändamål, och det upphör att wara fullkomligt, om det aldrig så litet under- eller öfwerstiger det tillräckliga. Men ett enda ursprungligt menniskopar är, såsom hwar och eu inser, hwarfen mer eller mindre än ett tillräckligt medel för jordens befolkande, och följaktligen det enda absolut fullkomliga och med den gudomliga wisheten öfwerensstämmande. Denna lära är äfwen af den högsta praktiska wigt. Den utgör grundförutsättningen för erkännandet af

alla människors brödraskap, och slafveriets affkaffande har sitt första och sista motiv i öfvertygelsen om människoslägtets enhet. Kunde denna af kristendomen inplantade öfvertygelse utrotas, kunde det bewisas och göras gällande i allmänna opinionen, att den swarta människoracen ej är af gemensamt ursprung med den hvita, att den genom en wäsentligt olika naturbeskaffenhet är från begynnelsen bestämmd till att vara den sednarens arbetsöt och laståsa, så wore med detsamma slafhandeln rättfärdigad, och Europeen borde lika litet finna någon samwetsbetänklighet wid att spanna Negern för sin wagn eller plog, som han finner det betänkligt i frågan om hästar och orar. Historien har tillfyllest bewisat, huru afgörande teoriens inflytelse på praxis är i detta fall.

Men deraf att föreställningen om det menfliga släktets identitet är förnuftig och praktiskt wigtig, följer ännu icke sjelfwa den föreställda sakens **werklighet**, invänder man. Det wore illa, om den menfliga föreställningen skulle vara rikare på sanning och godhet, än det gudomliga werket. Det borde då icke längre heta, att Gud förmår rikeligen göra utöfwer allt det wi begäre eller tänke, utan det borde heta, att **wi** förmå tänka och wilja sannare och ädlare, än Gud kan och will utföra det. Dock så förhåller det sig icke. Skaparen har sjelf dragit försorg derom, att människotanken icke skall kunna öfwerbjuda honom i ädelmod. Den heliga Skrift, både gamla och nya testamentet, förklarar med uttryckliga ord, att Gud hafwer gjort allt människoslägtet **af ett blod**, till att bo på hela jorden (Ap. G. 17, 26), eller, som är detsamma, att den första qwinnan är hela människoslägtets moder (1 Mos. 3, 20): och sjelfwa det första människoparets skapelse skildras med sådana ordalag, att människoslägtets **enhet** derigenom på det ästädligaste liksom för ögonen målas. Ty skapelseurkunden låter icke det första människoparet uppkomma på sådant sätt, som när tvenne plantor uppskjuta från hwar sitt frö; utan saken är så förestäld, som när en gnista utspringer från den andra eller såsom ett ljus tändes af det andra. När den människodanande urnistan föll i stoftet, sprang den genast i tvenne, så att den första qwinnan är af den förste mannen och hela det följande människoslägtet genom qwinnan (1 Mos. 2: 22, 1 Cor. 11: 12), hwarmed således hela människoslägtets **stam- och wäsensenheter** är med den möjligast första tydlighet och bestämmdhet ponerad. Detta är så klart, att sjelfwa

den starkast förnekande kritik finner sig nödsakad erkänna det här uppgifna förhållandet vara "oemotfägligt" (Strauß, christl. Gl. 1, s. 678). Deremot förnekas det, att denna Skriftens lära låter sig förena med erfarenheten, som twertom på wetenskaplig wäg skall hafwa funnit det som hwar och en, som ser en Neger och en Europe bredwid hwarandra, måste säga till sig sjelf, att den swarta och hvita folkfamiljen omöjligt kunna vara grenar af en och samma stam. Att bewisa det ogrundade i detta påstående, är affigsten med närwarande uppsats.

Efter **Blumenbachs** grundliga och omfattande anatomiska och physiologiska undersökningar är det numera satt utom allt twifwel, att människoslägtet utgör blott en enda art (**genus** och **species** falla här tillsammans), och att skilfaktigheterna blott äro **varieteter** eller så kallade **racor**, artförändringar af en och samma **urfram**. Blott en och annan förhårdad materialist spjernar ännu emot udden. Så yttrar sig **Rudolphi** i sin Physiologi: "Möjligheten att 500 millioner människor kunna härstamma från ett enda människopar kan icke nekas, men endast genom en ledja af under skulle den hafwa kunnat blifwa till möjlighet. Tillfälligheter af hwarjehanda slag, sjukdomar, yttre wäld o. s. w. kunde träffa de första människorna lika så wäl som de följande, och en så wigtig sak som jordens befolkning war då öfwerlemnad åt slumpen; så går naturen aldrig till wäga." Man måste förwånas öfwer den oerhörda ytligheten i detta raisonnement. "Ett mera wattenlagdt pladder (feichteres Gerede)" säger **Steffens** (Anthropologie, s. 388), är knappt tänkbart: det är den absoluta oförmågan, att ens tänka sig en sann historisk utveckling af naturen — som ju icke är gifwen till pris åt slumpen, utan står i Guds hand; den gränslösa instränktheten, som icke inser, att en tid, som gränisar till släktets uppkomst och med denna står i förbindelse, måste vara helt annorlunda bestaffad än den tid, på hvilken denna uppkomst, denna fullkorligt nya skapelse är genom en oföränderlig naturlag fästad wid det redan bestående släktet, wid fortplantningen; hälsstarrigheten, som icke will begripa, att sjukdomar, yttre skador o. s. w. först hafwa utvecklats sig ur människornas mångahanda förhållanden till hwarandra och till naturen." (Ifr Thol. s. 248). Dä synes det, som behöfde man icke lyfta armen så högt, för att gifwa dödsbugget åt en sådan filosofi, som den Rudolphiska. Den kan alltförwäl dräpas med sina egna wapen. Ty om es-

ter Rudolphi's egna ord naturen aldrig går på det sättet till wäga, att hon låter wigtiga ting regeras af slumpen, så måste hon wäl icke heller hafwa låtit det första menniskoparets och des närmaste afkomlingars fortsatta existens bero af slumpens ofog. Samma natur, som funnit det vara wigtigt att skapa, borde wäl hafwa funnit det icke mindre wigtigt att uppehålla, och man kan icke inse, hwarföre hennes immanenta förnuftighet skulle hafwa öfwergifwit henne i samma ögonblick som hon blifwit färdig med stapelsarbetet, så att hon då först skulle hafwa inrymt åt slumpen ett herrawälde, som hon förut icke medgifwit. Det wore ju att rifwa ned med den ena handen, hwad man uppbyggt med den andra. Så laborerar naturalismen med en inre motsägelse. Des natura naturans är på en gång det mäktigaste och det swagaste wäsen. Hon har kraft att skapa stjernsystemer, ja än mer att skapa menniskor, men hon har icke kraft att hejda en fallande trädstam eller åtminstone att gifwa des fall en ofskadlig rigtning. Det är en halffärdig Gud, sämre än ingen. Men lemnom naturalismen i fred med sitt halfgångna foster, och wändom öf från fluggornas rife till de lefwandes land, der folkslagens brofiga hwimmel rör sig inom anwista gränser, ännu i gestaltens och språkets mångfaldigt brutna skiftningar bewarande släktdragen af sitt gemensamma ursprung.

Så länge menniskoslägtet ännu bodde tillsammans inom en inkränktare rymd under enformiga klimatiska förhållanden, war äfwen detta slägte sjelft enformigt och stationärt. De frön till differenser, som lågo i sjelfwa urstammen, slumrade, emedan de yttre wilkor, som betingade deras utveckling, icke ännu woro förhanden. Men sedan jordens atmosfäriska förhållanden genom den sista allmänna öfwerfwämningen blifwit förändrade och årstiderna börjat sitt werlande lopp, uppstod i menniskans natur en rörlighet motsvarande den som inträdt i den yttre werlden, och den i urstammen inneboende tendensen till differentiering utvecklade sig med förwänande hast. Från den tränga barnkammaren, der det förgångna slägtet uttömt sin wanart i blodiga familjstrider och oberömliga qwinnorån, utfördes den bergade stammen för en förnyad menniskoslägt på en rymligare skådeplats till manligare wärf. Hela jorden låg öppen för det nya slägtet, ty nu war för menniskorna tiden inne "till att bo på hela jorden." Nu först war hela jordens fasta land, med undantag af de yttersta polartrakterna, tjenligt

att bebo. Knappt woro 2 sekler efter floden tilländalupna, den tid som behöfdes för en betydligare tillwert, förrän en hästigt uppvaknande oemotståndelig drift förde menniskorna den anwista bestämmelsen till möte. De fattades af ett wäldsam begär att kringspida sig. De förstodo icke hwad denna drift hade att betyda, de försträcktes deröfwer och sökte wärja sig deremot. De beslöto att hålla sig tillsammans, walde sig ett öfwerhuswud och började anlägga en föreningspunkt, en befästad stad, en werldsstad, som genom sin storhet och ryktbarhet skulle bibehålla sig i minnet äfwen på längre afstånd och sämedelst hindra de till upplösning sträfswande delarne af den ännu förenade menniskofamiljen från fullkomlig isolering och glömska af sitt ursprung. Huru grundad denna farhåga war, huru helt och hållet ur lifwet tagen den bibliska skildringen är, kan ingen misfänna. Historien har rättfärdigat den. Ty hwarhelst under den historiska tiden inwandrande folkstammar uppträda, finna de alltid före sig en äldre stam, om hvars tillwarelse de icke haft någon aning. Så funno Germanerna wid deras inwandring i Europa Celter före sig, liksom Celterna hade förefunnit Iberer, och på samma sätt fann den Skandinaviska grenen af Germanerna Lappar före sig i Norden. Desa ur-inwånare, som ingen kände, ansågos för Autochtoner, det will med andra ord säga, man wiste icke hwarifrån de kommit. Icke ens de sjelfwe wiste det. Tidigt utkastade i wida werlden långt ifrån menniskoslägtets wagga och den ursprungliga culturens medelpunkt hade de efter några få generationer förglömt sin härkomst och nedsjunkit i det af Rousseau med så stora loford upphöjda naturtillståndet, som, obegripligt nog, af upplysta och fördomsfria män kunnat betraktas som mensklighetens urtillstånd. Man behöfwer blott fasta en blick på den usla menniskorace, som bebor Ulimaroa och Eldslandet, för att genast inse det orimliga i ett sådant förmenande. Hade urstammen af menniskoslägtet innehaft denna låga kulturgrad, skulle den genom egen kraft hafwa arbetat sig upp från djurisk till menskelig art, så skulle menniskorna öfwerallt ännu i denna dag wara wildar, icke en härsmän bättre än desa Papuas och Pescherähs, hwilka wi så djupt förakta. Ty hwarföre befinna sig de wilda stammar, på hwilka Europeisk kultur ännu icke inwerkad, i samma tillstånd af absolut råhet och djuriskhet, hwar de anträffades af Europeerna för flera sekler tillbaka? Hwarföre förmärkes hos wildarne efter århundraden, ja efter år-

tusenden, icke det ringaste framskridande till det bättre? Derföre, så swarar all trovärdig historia, emedan menniskorna ingenstädes komma till culturen, såvida icke denna kommer till dem. All kultur är traditionel. Den fortplantas genom undervisning från slägt till slägt. Hwarest undervisningens kedja afbrytes, der är återfallet i barbari lika så oundvikligt, som grenens förvisnande, när den afryckes från sin stam, eller rännilens stagnerande, när den affkäres från sammanhanget med bäcken, som gifwit den sitt upphof. Wisserligen hafwa alla menniskor såsom sådana anlag till kultur, men detta anlag kommer aldrig till utveckling utan yttre impuls, utan undervisning. Så blifwer oc plantans frö för alltid liggande dödt i jorden, om icke des lifskraft sättes i werksamhet genom dertill kommande yttre agentier. Man säger, att nöden är en stimulus till utvecklingen af de högre anlagen. Alldeles med orätt. Den är blott en stimulus till utvecklingen af de lägre, hvilka menniskan har gemensamma med djuren. Ja icke ens till djurets ståndpunkt förmår nöden lyfta den i wilddhetens extrem nedsjunkna menniskan. Eldslandets inwånare hafwa icke en gång af nöden kunnat drifwas till uppfinnningen af kläder, ehuru de bo i ett kallt klimat. Bäfrarne bygga hus, medan wilda menniskor bo i jordkulor. Man påstår, att de högre och särskilt de religiösa anlagen skola kunna wäckas genom reflexion på den omgifwande naturen. Men det är juft den absoluta stupiditetens kännetecken, att den alls icke reflecterar. Trowärdiga berättelser intyga, att Nya Hollands infödingar, äfwen som Eldslandarne och åtkilliga Negerstammar i Afrika hafwa icke det ringaste begrepp om något öfwersinnligt och gudomligt. Först genom christna missionärer har det religiösa medvetandet blifwit wäckt ur sin djupa sömn hos en del af de siftnämnde. De menniskor, som en gång sjunkit under reflexionsståndpunkten, kunna endast genom föranledande af dem som ännu befinna sig der, det will säga genom undervisning, återigen lyftas upp dertill. Då St. Pierre såsom Profesör i Moralen år 1795 i normalskolan i Paris med wärma uttalade namnet **Gud**, förefom detta den i atheism fostrade generationen såsom en ny och ohörd sanning. Inom den naturliga religionens område gäller detsamma som inom den uppenbarades, att tron är af predikan. Sferernas harmoni ljuder förgäfwes, om icke det lefwande ordet kommer med tydningen. Der **sinnet** ej är wäckt, der kan ingenting **besinnas**. Endast genom under-

wisning kan den i menniskoanden inneboende Guds-ideen komma till utbildning, likasom den endast genom fortgående undervisning kan bewaras i sin renhet och ledas till kommande släkten. We det folk, som låter kedjan af denna fortgående tradition fällas af owärdssamma händer! Det ser sitt straff för ögonen i de eländiga menniskowälbadens öde, om hwilka wi ofwärföre talat. Desse olycklige hafwa sedan urminnes tid låtit sitt anförtrödda gods förfaras och äro i sin helhet betraktade utan ursäkt, emedan de icke tagit wara på sin andel i den gemensamma fonden af slägtets ursprungliga kultur. Denna ursprungliga kultur är, såsom all begynnelse af det som förut icke war, ett underwerk, ett obegripligt mysterium. Den är en himmelens skänk. Den härrör i första hand från omedelbar gudomlig undervisning. Af menniskor är den icke, en nådegåfwa är den, ett förlänadt pund, som troget förwaltadt förkofrar sig i det oändliga och förer des innehafware allt närmare till sin gudomliga urbild, men förspildt ej mer af egen kraft kan återwinnas och sänker den försumlige under djuret. Ty den som hafwer, honom warder gifwet, men den som icke hafwer, han skall mista äfwen det lilla han hade. Humaniteten är slägtet medskapad, barbariet ensamt är förwärfwad. Så är det, och annorlunda kan det icke vara. Att härleda culturen från ursprunglig råhet, är detsamma som att förklara ljuset för en potens af mörkret.

(Fortsättes.)

Notiser:

Jacob Grimm, som år 1843 reste i Italien och förliden sommar besökte Skandinavien, har i den i Berlin utkommande "Zeitschrift für Geschichtswissenschaft" (Marshäftet innewarande år) infört en uppsats under rubrik: "Italienische und scandinavische Eindrücke," hwilken blifwit uppläst i Academie der Wissenschaften d. 5 Dec. förl. år, och innehåller "ett försök att göra reda för de blandade, mångfaldiga känslor, som hos honom uppkänt under dessa hastiga färder genom Europas sydliga och nordliga halfö. Vid ett annat tillfälle och på ett annat ställe säger han sig wilja meddela det rent wetenskapliga resultatet af resorna. De italienska intrycken intaga naturligtwis hufwudparten af fildringen: af det par blad hwilka äro egnade åt de scandinaviska affriswa wi följande:

"Vid ingen nyare historia är wårt hierta alltifrån ungdomen så fästadt som wid den swenska. Danskarna hafwa blott sin Baldemar, men hwilken redan står för mycket aflägs från oss; hwad makt öfwa deremot namnen Gustaf Wasa, Gustaf

Adolf och Carl den tolfte öfver sinnena, Wasa, hwilken såsom yngling räddade sitt fäderne-land, Gustaf Adolf som räddade Tyskland, Carl, hwars bedrifter inträda såsom ett poetiskt äfventyr midt i hans tidehvarfs profaiska verklighet. Emot Gustaf Adolfs nya skrifter och jag rodnar öfver att säga det, tyska upphäft sig: de banna honom såsom en eröfrare, den der lagt an på den tyska författningen. Sanningen är, att äfwen med det halwa verk som hielten, borttryckt midt i segerloppet, fullbordade, han upprätthållit den tyska friheten, hwilken utan honom, så långt menniskoögon kunna se, war lemnad till spillo. Men segrarens tecken är eröfra, och öfwer Gustaf såsom tysk konung hade förr Swenskarne än Tyskarne haft att klaga, hwilka skulle hafwa bildat hans rikets medelpunkt; hwilka sölder skulle deraf hafwa framgått för den ewangeliska tron äfwen som för werlden! från mödernet war hans blod redan tytt och war han icke hyskare än den i Spanien födde Carl den femte? Endast eröfringar hafwa fört med sig werldshistoriens lycka äfwen som olycka och uppstigit har ingen annan makt än den uppträfwande.

Närhet och släktskaper förklara, hwarföre Tyskland mångsaldigt inwertade på Scandinavien, och efter tidernas werling har derwarande egenomlighet deraf känt sig tilldragen eller förlämpad. Ännu i dag emottages en tysk gäst i intet annat land, till och med Holland och England icke undantagne, så broderligt och hjertligt, som i Danmark, Norrige och Sverige. Seder och bruk äro söga olika wära, man lesiwer såsom bland sina likar och blir fulltomligt förädd. Af en bitterhet som just i detta ögonblick skall råda bland Danskarne mot Tyskarne, märkte jag intet; också synes den mig så mycket orättwisa, som Danskarne öfwer sina gränfors område hafwa gjort inträng på Tyskarne, ej af Tyskarne hafwa lidit samma förfördelande tillbata. Ännu för sin sista stora förlust erhöill Danmark med himmelsftriande orätt till ersättning ett tytt stycke; ty till den försinämnda hade wi Tyskar icke skulden. Och måste ej fortfarande af den onaturliga Sundtullen sära tytt känsla? Swad de sjelfwe äro ledsne af att betala till Marokko, hwarföre wilja wi fortifara att erlægga det till Danskarne? De tiderna äro förbi då Danmark herrskade öfwer Skåne, Blekinge, Halland, Gottland, en del af Lissland, och ädla Danskar erkänna, att deras rike förblöder af Norriges förlust; men på tyska stammars befostrad skall det icke taga sin skada igen, och aldrig skola des-sa blifwa sin moder otrogna.

Den bekante författaren August Wilhelm Schlegel dog i Bonn d. 12 dennes 78 år gammal.

Köpenhamn. Huswudstaden har förlorat en af sina flitigaste och mest ansedda läkare genom Professor Gundelach-Wöllers död d. 6 dennes i des ännu kraftfulla mannaålder.

= S. M. Konungen af Frankrike har under d. 26 April på förslag af marinministern, Baron Mackau, utnämnt Etats-

rådet Finn Magnusen, kongl. dansk geheimearchivarius, till riddare af hederslegionen, på grund af den oegennyttiga tjenstaktighet, hwarmed han ställt wigtiga manuskript, nammeligen om Islands tillstånd, till den wetenskapliga kommissionens disposition.

= Hr O. P. Sturzenbecher har på Reizels förlag utgifwit: "Ser föreläsningar," dem han härstädes hållit öfwer swenska literaturen. Födrelandet lemnar i sin följetong utdrag derur, rörande swenska periodiska pressen.

= Krigsforwetten Galathea skall på Konungens befallning i Juni innewarande år antråda en resa omkring jorden, i det den först skall gå till Ostindien och China, derpå genom stilla Oceanen anlöpande flera ögrupper och de wigtigaste hamnarna wid Amerikas westkust, återwända öfwer Rio de la Plata och Rio de Janeiro. Flera Naturforskare komma att deltaga i denna expedition och har Videnskabernes Selskab erhållit uppdrag af Hans Majestät att uppsätta förslag härtil.

Tidningen *Revue Independante* i Paris offentliggör en stor artikel öfwer de religiösa oröborna, och förklarar att det är för Frankrike alldeles nödwändigt att helt och hållet skilja sig från Rom. (Det bleswe alltså en fransysk-katolsk kyrka.) Uppsatsen har också blifwit särskildt tryckt såsom brodyr och finner en strykande affättning.

Den fordue polske generalen *Strzyniecki* lesiwer för närwarande i Brüssel hyskelsatt med redigerandet af sina memoarer, hwilka måste innehålla wärdefulla saker.

Sir James Graham har nyligen för underhuset framlagt den ministeriella planen till universitetswäsendets i Irland reform. Planen går wäsentligen derpå ut, att tre nya universiteter till begagnande för medlemmar af alla trosparter skola upprättas, ett i Cork, det andra i Belfast och det tredje i en stad af Gresskaperna Limerick eller Galway. Till dessa trenne universiteters upprättande skola 100,000 £ i ett för allt och till Professorernes aföning årligen 18,000 £ anwiskas, så att hwarje årligen doterades med 6000 £.

Nr 19 af denna Tidning, utgifwes Lördagen d. 31 Maj.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1845.

